

Παλαιά Διαθήκη: Μυθολογία των Εβραίων ή Βίβλος της Εκκλησίας;

Μύθος και Ιστορία στην Παλαιά Διαθήκη

Σχέση Βιβλικής Αρχαιολογίας και Βιβλικής Ερμηνευτικής

- Ως επιστημονικός κλάδος η Βιβλική Αρχαιολογία ανάγει την αρχή της στις τελευταίες δεκαετίες του 19^{ου} μ.Χ. αιώνα.
- Καταστατικό ίδρυσης της Palestine Exploration Society (1870): «... whatever goes to verify the Bible history as real, in time, place and circumstances, is a refutation of unbelief».
- Η αρχική ευφορία ότι τα αδιάψευστα αρχαιολογικά ευρήματα θα επιβεβαίωναν τη βιβλική αλήθεια και θα κατατρόπωναν τους απίστους αποδείχτηκε πολύ γρήγορα ανεδαφική.

Σχέση Βιβλικής Αρχαιολογίας και Βιβλικής Ερμηνευτικής

- Η ανακάλυψη των ξεχασμένων για αιώνες πολιτισμών της αρχαίας Αιγύπτου και της Μεσοποταμίας και η διεύρυνση του ιστορικού ορίζοντα που προέκυψε από την ανακάλυψη αυτήν επέδρασε αναπόφευκτα και στον τρόπο θεώρησης και προσέγγισης της Βίβλου:
 - Βίβλος = το “αρχαιότερο βιβλίο του κόσμου”
↓
 - Βίβλος = κατά 2500 χρόνια νεότερο κείμενο
↓
 - ▣ νέοι ορίζοντες ερμηνείας
 - ▣ νέες δυνατότητες πληρέστερης κατανόησής τους

Η παρέμβαση του Θεού στην ανθρώπινη Ιστορία

Βάση της χριστιανικής πίστης

Ο Θεός παρεμβαίνει ενεργά
μέσα στην ανθρώπινη Ιστορία
συνεργαζόμενος με τους ανθρώπους

Η παρέμβαση του Θεού στην ανθρώπινη Ιστορία

- Η παρέμβαση του Θεού στην Ιστορία
 - δεν είναι αυθαίρετη,
 - καθορίζεται από τους όρους μιας συμφωνίας.
- Η συμφωνία προβλέπει δικαιώματα και υποχρεώσεις και για τα δύο συμβαλλόμενα μέρη:
 - ο Θεός δεσμεύεται
 - να παραμείνει πιστός στις εξαγγελίες του,
 - να αγαπά τον λαό του και
 - να τον προστατεύει.
 - ο άνθρωπος υποχρεούται να αγαπά
 - τον ένα και μοναδικό Θεό και
 - τον συνάνθρωπό του.

Η παρέμβαση του Θεού στην ανθρώπινη Ιστορία

- Η συμφωνία που διέπει τις σχέσεις του Θεού με συγκεκριμένους ανθρώπους δηλώνεται στη βιβλική γλώσσα με τον όρο «Διαθήκη».
- Ο όρος αποτελεί απόδοση στα ελληνικά μιας εβραϊκής λέξης που σημαίνει «συνθήκη», «συμμαχία», «σύμβαση» ή «συμφωνία».
- Ο ίδιος όρος δηλώνει και την ιερή Βίβλο της Εκκλησίας, που περιέχει τις γενικές αρχές και τους όρους της Διαθήκης αυτής ή αναφέρεται στις συνέπειες που απορρέουν απ' αυτήν.
- Η Βίβλος συγκροτείται από δύο συλλογές βιβλίων:
 - μια αρχαιότερη (Παλαιά Διαθήκη) με κείμενα που γράφτηκαν πριν από την εποχή του Χριστού
 - και μια νεότερη (Καινή Διαθήκη) με κείμενα που γράφτηκαν από χριστιανούς συγγραφείς.

Προβληματισμοί

- Σχέση της Βίβλου με τις μυθολογίες των υπόλοιπων γειτονικών προς τον Ισραήλ λαών
- Η αξία των “ιουδαιικών Γραφών” για την Εκκλησία
- Καινή Διαθήκη = Βίβλος των Χριστιανών
- Παλαιά Διαθήκη = “Μυθολογία των Εβραίων”

Η σημασία της Παλαιάς Διαθήκης για τη χριστιανική πίστη

Απόψεις Χριστιανών:

- Η Παλαιά Διαθήκη είναι ιουδαϊκό έργο άσχετο με την Εκκλησία.
- Το περιεχόμενό της Παλαιάς Διαθήκης δεν αφορά στη χριστιανική πίστη.
- Οι Χριστιανοί δεν χρειάζεται να γνωρίζουν την Παλαιά Διαθήκη.

Ιησούς Χριστός:

Αν πράγματι πιστεύατε, όσα έγραψε ο Μωυσής, θα πιστεύατε και σ' εμένα, αφού για μένα εκείνος έγραψε

(Ιωα 5:46)

Παλαιά Διαθήκη

Η ιερή Βίβλος του Ιησού Χριστού
και των Αποστόλων

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη Ιησούς = ο Χριστός κατά τας Γραφάς

Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον:

Ἐναρξη δημόσιας δράσης του Ιησού:

*Το Πνεῦμα του Κυρίου με κατέχει,
γιατί αυτός με έχρισε·*

*μ' έστειλε μήνυμα χαρμόσυνο να φέρω στους φτωχούς,
τους συντριμμένους ψυχικά να θεραπεύσω·*

*στους αιχμαλώτους να κηρύξω πως θα λευτερωθούν
και στους τυφλούς ότι θα βρουν το φως τους·*

*να φέρω λευτεριά στους τσακισμένους,
να αναγγείλω του καιρού τον ερχομό
που χάρη δίνει ο Κύριος.*

Σήμερα βρίσκει την εκπλήρωσή της η προφητεία που μόλις ακούσατε.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Ιησούς = ο Χριστός κατά τας Γραφάς

Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον:

Σύνοψη του κηρύγματος του Ιησού:

Να αγαπάς τον Κύριο τον Θεό σου μ' όλη την καρδιά σου και μ' όλη την ψυχή σου, μ' όλη τη δύναμή σου και μ' όλο το νου σου· και τον πλησίον σου όπως τον εαυτό σου.

Δευτερονόμιον ς' 5

Λευιτικόν ιθ' 18

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη Ιησούς = ο Χριστός κατά τας Γραφάς

Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον:

Τέλος της επίγειας δράσης του Ιησού:

... αρχίζοντας από τα βιβλία του Μωυσή και όλων των προφητών, τους εξήγησε όσα αναφέρονταν στις Γραφές για τον εαυτό του ...

και

τους φώτισε τον νου, για να καταλάβουν τις Γραφές, και τους είπε: «Οι Γραφές λένε ότι έτσι έπρεπε να γίνει ...» .

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Ιησούς = ο Χριστός κατά τας Γραφάς

Με βάση τα παραπάνω:

- δεν θα ήταν υπερβολή αν ισχυριζόταν κανείς ότι το περιεχόμενο της χριστιανικής πίστης προκύπτει από την επανερμηνεία μιας συλλογής κειμένων, των Γραφών, την οποία ο Ιουδαϊσμός αναγνωρίζει επίσης ως την ιερή Βίβλο του
- είναι ιστορικά βεβαιωμένο ότι για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα υπήρξε χριστιανική Εκκλησία χωρίς Καινή Διαθήκη, ουδέποτε όμως υπήρξε Εκκλησία χωρίς Παλαιά Διαθήκη.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Ιησούς = ο Χριστός κατά τας Γραφάς

Ο Ιησούς αποδεικνύει ότι είναι ο Χριστός με βάση τις Γραφές:

- *Τυφλοί ξαναβλέπουν, κουτσοί περπατούν, λεπροί καθαρίζονται, κουφοί ακούν, νεκροί ανασταίνονται, φτωχοί ακούνε το χαρμόσυνο άγγελμα.* (Μτθ ια' 5)

Οι απόστολοι κηρύττουν τον Χριστό:
κατὰ τὰς Γραφάς.

Η Παλαιά Διαθήκη νομιμοποιεί την Καινή ως χριστιανική Βίβλο.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Η κατάταξη των βιβλικών έργων στον ιουδαϊκό κανόνα αποσκοπεί στον τονισμό της σημασίας του “Νόμου”.
- Τα βιβλία, επομένως, που απαρτίζουν τη συλλογή “Νόμος” κατέχουν την πρώτη θέση στον κανόνα της Συναγωγής.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Μετά τον “Νόμο” ακολουθεί η ομάδα “Προφήτες”.
- Το πρώτο βιβλίο της ομάδας αρχίζει με μια εντολή του Θεού προς τον Ιησού του Ναυή:
 - *Να είσαι δυνατός και πολύ γενναίος, φροντίζοντας να ενεργείς σύμφωνα με όλον τον νόμο που σου παρέδωσε ο δούλος μου ο Μωυσής. Μην παρεκκλίνεις από αυτόν ούτε προς τα δεξιά ούτε προς τα αριστερά, ώστε να ευημερείς οπουδήποτε πηγαίνεις. Δεν θα σταματήσεις να επαναλαμβάνεις όσα περιέχονται στο βιβλίου του νόμου αυτού και θα μελετάς σ' αυτό μέρα και νύχτα, ώστε να φροντίζεις να ενεργείς σύμφωνα με όλα όσα είναι γραμμένα. Γιατί τότε μόνο θα πετύχεις στις επιλογές σου και τότε μόνο θα ευημερήσεις.*
- Το τελευταίο βιβλίο της συλλογής, Μαλαχίας, τελειώνει με μια ανάλογη εντολή:
 - *Να θυμάστε τον νόμο που παρέδωσα στον δούλο μου τον Μωυσή στο Χωρήβ, τα θεσπίσματα και τις διατάξεις για όλον τον Ισραήλ.*

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Η τρίτη ομάδα, “Αγιογράφα”, αρχίζει με το βιβλίο Ψαλμοί.
- Στον πρώτο Ψαλμό μακαρίζεται ο άνθρωπος που:
*στον νόμο του Κυρίου βρίσκει όσα επιθυμεί,
και στον νόμο του μελετά μέρα και νύχτα.*
- Κατά ανάλογο τρόπο, το τελευταίο βιβλίο της ομάδας, Χρονικά, αποτελεί μια ανακεφαλαίωση της ιστορίας του Ισραήλ με σκοπό να υπενθυμίσει στον λαό του Ιούδα ότι η επιβίωσή του εξαρτάται από την πιστή τήρηση του “Νόμου” και την ακριβή τέλεση της λατρείας.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Η κατάταξη των βιβλικών έργων στον χριστιανικό κανόνα αποσκοπεί στο να αποτελέσουν τα έργα αυτά ένα είδος εισαγωγής στην Καινή Διαθήκη.
- Ο Νόμος στη χριστιανική Παλαιά Διαθήκη δεν αποτελεί αυτοτελή ομάδα βιβλίων, αλλά εντάσσεται σε μια ευρύτερη ομάδα υπό τον τίτλο “Ιστορικά Βιβλία”.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Στα “Ιστορικά Βιβλία” κατατάσσονται κατά χρονολογική σειρά των γεγονότων που περιγράφουν όλα τα αφηγηματικού χαρακτήρα βιβλικά έργα, ώστε να προκύψει μια ενιαία αφήγηση που αρχίζει με τη δημιουργία του κόσμου και φτάνει μέχρι τους τελευταίους προχριστιανικούς αιώνες.
- Στόχος της αφήγησης αυτής είναι να καταδείξει το πώς με ευθύνη του ανθρώπου εισήλθε το κακό στον κόσμο με αποτέλεσμα να καταστεί αναγκαία η επέμβαση του Θεού στην ανθρώπινη Ιστορία, προκειμένου να προετοιμαστεί η ανθρωπότητα για να αποδεχτεί τη σωτηρία της που θα φέρει ο Ιησούς Χριστός.
- Ο ίδιος ο Νόμος χάνει πλέον την κεντρική σημασία του και καθίσταται «παιδαγωγός εις Χριστόν».

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Στη δεύτερη ομάδα βιβλικών έργων του χριστιανικού κανόνα κατατάσσονται τα βιβλία με ποιητικό και διδακτικό χαρακτήρα.
- Με τα “Ποιητικά Βιβλία” υμνεί ο λαός τον Θεό του, απευθύνει προς αυτόν τις εκκλήσεις του, τα παράπονά του, αλλά και τις ευχαριστίες του για τις ευεργεσίες που δέχεται και προπάντων εκφράζει τις ελπίδες του για τον ερχομό του Χριστού,
- ενώ στα “Διδακτικά Βιβλία” αποθησαυρίζεται η θεία σοφία, η οποία ως «πάρεδρος» του θρόνου του Θεού, ως προϋπάρχουσα του χρόνου και της δημιουργίας, και ως «έκφραση της δύναμης του Θεού, σαφής απόρροια της δόξας του Παντοκράτορα, ... απαύγασμα του αιωνίου φωτός, καθαρός καθρέφτης της ενέργειας του Θεού και εικόνα της καλοσύνης του», θα ταυτιστεί από τη χριστιανική Εκκλησία με το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδος.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαιϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Τον χριστιανικό κανόνα κλείνει η ομάδα “Προφητικά Βιβλία”.
- Το περιεχόμενο των έργων αυτών κατανοείται από την Εκκλησία κυρίως ως προεξαγγελτικό της παρουσίας του Χριστού,
- και τα διάφορα βιβλία κατατάσσονται με τέτοιο τρόπο, ώστε η εικόνα του αναμενόμενου Λυτρωτή να καθίσταται βαθμιαία σαφέστερη.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Έτσι, η χριστιανική *Παλαιά Διαθήκη* τελειώνει με το βιβλίο *Δανιήλ*, στο οποίο
 - ▣ εξαγγέλλεται η ανάσταση των νεκρών
 - ▣ και περιγράφεται μέσα από ένα μεγαλειώδες όραμα η μορφή του «μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ» ερχόμενου «Υἱοῦ τοῦ Ἄνθρώπου»,
 - ▣ στον οποίο «δόθηκε η εξουσία, η τιμή και η βασιλεία, ὥστε να τον υπηρετούν ὅλοι οι λαοί, κάθε φυλῆς και γλώσσας· η εξουσία του θα είναι εξουσία αιώνια που δεν θα ἔχει τέλος και το βασίλειό του ποτέ δεν θα καταστραφεί».
- Με τον ίδιο ακριβώς τίτλο, «Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου», αυτοπαρουσιάζεται ο Ιησούς στο αμέσως επόμενο βιβλίο της *Βίβλου*, στο *Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Ερμηνεύοντας, λοιπόν, η Εκκλησία χριστολογικά τα κείμενα της *Παλαιάς Διαθήκης*, δίνει σε αυτά ένα εντελώς διαφορετικό νόημα από εκείνο που τα ίδια κείμενα έχουν για τη *Συναγωγή*.
- Με αυτό το νέο νόημα ενσωματώνει η Εκκλησία τα βιβλία της *Παλαιάς Διαθήκης* στη δική της *Αγία Γραφή* και τα θεωρεί πλέον τμήμα της δικής της παράδοσης, νομιμοποιώντας έτσι ταυτόχρονα το δικαίωμά της να είναι αυτή, ως “*νέος Ισραήλ*”, η κληρονόμος των επαγγελιών του Θεού και όχι η *Συναγωγή*.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Η διάκριση σε “Παλαιά” και “Καινή” Διαθήκη δεν είναι ποιοτική, αλλά καθαρά χρονική, δηλαδή τεχνική.
- Αν είναι αλήθεια το ότι η χριστιανική πίστη δεν αποτελεί το προϊόν φιλοσοφικών αναζητήσεων σε καθαρά θεωρητικό επίπεδο, αλλά στηρίζεται στην αποκάλυψη του Θεού μέσα στην ανθρώπινη Ιστορία, η ενότητα των δύο Διαθηκών είναι αδιαμφισβήτητη.
- Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι όλες οι αρχαίες χριστιανικές αιρέσεις που εμφανίζουν πλατωνική επίδραση πολέμησαν με ιδιαίτερο πάθος την Παλαιά Διαθήκη, ακριβώς γιατί σε αυτήν κατά κύριο λόγο φαίνεται καθαρά η ιστορική διάσταση της αποκάλυψης του Θεού.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Από τις ιουδαϊκές Γραφές στη χριστιανική Βίβλο

- Η απόρριψη του πρώτου μέρους της χριστιανικής Βίβλου, ως ιουδαϊκού έργου και επομένως όχι απαραίτητου για τη χριστιανική πίστη, ισοδυναμεί με σαφή διάκριση ανάμεσα στον Θεό της Παλαιάς Διαθήκης και σε εκείνον που αποκαλύπτεται μέσω του Ιησού Χριστού στην Καινή Διαθήκη.
- Μια τέτοια διάκριση:
 - κλονίζει τη βασική αρχή που διαφοροποιεί τη χριστιανική πίστη από όλες τις θρησκείες, το ότι δηλαδή ο Θεός αποκαλύπτεται μέσα στην ανθρώπινη Ιστορία
 - οδηγεί και σε μια εντελώς διαφορετική εικόνα του Ιησού Χριστού και
 - καθιστά άνευ αντικειμένου τη σωτηρία που επαγγέλλεται.

Παλαιά Διαθήκη και Μυθολογία

Η Βίβλος έργο θείο και ανθρώπινο

- Ο όρος *Βίβλος* παραπέμπει συχνά στην ιδέα ενός βιβλίου που “έπεσε” από τον ουρανό.
- Αν όμως βασικό στοιχείο της χριστιανικής πίστης αποτελεί η βεβαιότητα ότι ο Θεός, προκειμένου να προσεγγίσει τους ανθρώπους, γίνεται ο ίδιος άνθρωπος, δεν θα μπορούσε να ισχύει το αντίθετο για το ιερό βιβλίο της.
- Η *Αγία Γραφή* είναι έργο ανθρώπινο, που γράφτηκε στη γλώσσα των ανθρώπων και απευθύνεται στους ανθρώπους.

Παλαιά Διαθήκη και Μυθολογία

Η Βίβλος έργο θείο και ανθρώπινο

- Οι ιεροί συγγραφείς, φωτισμένοι από το Άγιο Πνεύμα, καθίστανται όργανα του Θεού και φορείς της θείας αποκάλυψης, την οποία αναλαμβάνουν να μεταδώσουν στους ανθρώπους, όχι όμως παθητικά και μηχανικά, αλλά διατηρώντας ακέραιη την προσωπικότητά τους.
- Προσπαθούν να κάνουν προσιτές στους συνανθρώπους τους τις θείες αλήθειες, επιλέγοντας τα εκφραστικά μέσα και τα φιλολογικά είδη (αφήγηση, ποίημα, κλπ) που, κατά τη γνώμη τους, προσφέρονται καλύτερα για την ευόδωση της ιερής τους αποστολής.
- Σε αυτές τις αιώνιες αλήθειες αφορά η θεοπνευστία και όχι στα μέσα με τα οποία αυτές εκφράζονται ή στις αντιλήψεις της εποχής για τη δομή του σύμπαντος, τους κοινωνικούς θεσμούς, κλπ.

Παλαιά Διαθήκη και Μυθολογία

Η Βίβλος έργο θείο και ανθρώπινο

- Στα βιβλικά κείμενα αντικατοπτρίζονται οι ιδέες και οι αντιλήψεις της κάθε εποχής, καθώς και τα κάθε φορά ιστορικά και κοινωνικά δεδομένα.
- Από αυτήν την άποψη η ύπαρξη μυθολογικού υλικού στις βιβλικές αφηγήσεις θα πρέπει να θεωρείται αυτονόητη, καθώς οι ιεροί συγγραφείς, στην προσπάθειά τους να βοηθήσουν τους αναγνώστες τους να κατανοήσουν την αλήθεια των κειμένων τους, ήταν σχεδόν υποχρεωμένοι να χρησιμοποιήσουν τους ευρύτατα διαδεδομένους στην περιοχή τους μύθους, εφόσον αυτοί ήταν γνωστοί στους ανθρώπους της εποχής τους και προσφέρονταν για την επίτευξη του στόχου τους.

Παλαιά Διαθήκη και Μυθολογία

- Χαρακτηριστικό παράδειγμα χρήσης μυθολογικών παραστάσεων για τη διατύπωση θεολογικών αληθειών αποτελεί η περικοπή Γένεσις 1:1 - 2:4α.
- Η περικοπή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από φιλολογική άποψη ως διήγηση.
- Η ίδια η Π.Δ. χαρακτηρίζει την περικοπή «βίβλος γενέσεως» (2:4α), δηλαδή γενεαλογικό κατάλογο (πρβλ. Μτθ. 1:1).

Παλαιά Διαθήκη και Μυθολογία

- Σε αρχαίες παραδόσεις προηγείται συνήθως της κοσμογονίας μια θεογονία. Από ένα αρχικό θεϊκό ζευγάρι αρχίζουν να γεννιούνται νέες θεότητες, ώσπου η νεότερη γενιά επαναστατεί εναντίον των αρχέγονων θεοτήτων, τις νικά και από τα μέλη τους κατασκευάζει τον κόσμο.
- Παρουσιάζοντας, λοιπόν, ο βιβλικός συγγραφέας τη δημιουργία του κόσμου σαν γενεαλογία, χρησιμοποιεί ένα γνώριμο στους αναγνώστες του σχήμα, το απομυθεύει όμως, διευκρινίζοντας ότι δεν πρόκειται για διαδοχικές γεννήσεις θεών, αλλά για διαδοχική εμφάνιση αντικειμένων, πάνω στα οποία ο Δημιουργός έχει απόλυτη εξουσιαστική δύναμη και δεν συγχέεται με αυτά, όπως συμβαίνει στις αρχαίες θεογονίες - κοσμογονίες.

Παλαιά Διαθήκη και Μυθολογία

- Σε κάθε περίπτωση, όπου διαπιστώνεται επίδραση των βιβλικών συγγραφέων από το πνευματικό τους περιβάλλον, η χρήση μυθικών παραστάσεων ποτέ δεν αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά αυτές εντάσσονται μέσα στην αφήγηση για την εξυπηρέτηση των σκοπών της.
- Ο τρόπος με τον οποίο ταξινομούνται οι αφηγήσεις μέσα στην Αγία Γραφή μαρτυρεί τη σαφή πρόθεση των συντακτών της να αφηγηθούν όχι μύθους αλλά Ιστορία, και μάλιστα μια ιστορία παγκόσμια που αρχίζει με τη δημιουργία του κόσμου και φτάνει μέχρι τα έσχατα.
- Στόχος της ιστορίας αυτής δεν είναι η καταγραφή των γεγονότων της ανθρώπινης κοινωνίας του παρελθόντος, αλλά η περιγραφή των σχέσεων του Θεού με τον άνθρωπο.

Παλαιά Διαθήκη και Μυθολογία

- Η πρόθεση των συγγραφέων της να αφηγηθούν Ιστορία διαφοροποιεί την Π.Δ. από τις μυθολογίες των λαών της περιοχής:
 - Στους γύρω λαούς ο Θεός λατρεύεται για κάτι που βεβαιώνεται από τον μύθο,
 - Στον Ισραήλ η Ιστορία είναι σε πρώτη γραμμή το πεδίο όπου εμφανίζεται η σωτήρια δύναμη του Θεού.
- Πρώτη εντολή (Έξοδος 20:2):
 - ο Ισραήλ καλείται να λατρέψει τον Θεό όχι για κάποιες ενέργειές του στο αρχέγονο μυθικό παρελθόν (δημιουργία, κατακλυσμός, κλπ),
 - αλλά για τη συγκεκριμένη επέμβασή του στην έξοδο από την Αίγυπτο.
 - Το ότι η επέμβαση αυτή περιγράφεται σε ορισμένες περιπτώσεις με γλώσσα δανεισμένη από τους μύθους καθόλου δεν μειώνει την ιστορική αλήθεια του γεγονότος και πολύ περισσότερο τη θεολογική αλήθεια ότι ο Θεός επεμβαίνει στην Ιστορία.

Ιστορία και Θεολογία στην Π. Διαθήκη

Ιστορική αλήθεια \approx Θεολογική αλήθεια

Σύμφωνα με τη βιβλική πίστη, ο Θεός δεν αποκαλύφθηκε μια φορά, μέσω κάποιου προφήτη ή αγγέλου, αλλά αποκαλύπτει συνεχώς τον εαυτό του μέσα στην Ιστορία.

“Θεολογία” \neq θεωρητική αναζήτηση, λόγος περί Θεού.

Αποκάλυψη του Θεού στην Ιστορία

συγκεκριμένη πρακτική από την πλευρά του ανθρώπου.

Ιστορία και Θεολογία στην Π. Διαθήκη

- Όταν ο Ωσηέ καταγγέλλει:
 - οὐκ ἔστιν ἀλήθεια οὐδὲ ἔλεος οὐδὲ ἐπίγνωσις Θεοῦ.
 - ὡμοιώθη ὁ λαός μου ὡς οὐκ ἔχων γνῶσιν.
- δεν κατηγορεῖ τους συμπατριῶτες του για ἔλλειψη βαθιάς θεογνωσίας ἢ για ἀδιαφορία στην ἐξιχνίαση του μυστηρίου του Θεοῦ, ἀλλά για ἀδυναμία να δουν την παρουσία του Κυρίου στην Ἱστορία τους.
- Και σ' αὐτὴν τὴν ἀνικανότητα του Ἰσραὴλ να γνωρίσει τον Θεό βλέπει ο Ωσηέ τις κύριες αἰτίες τῆς κοινωνικῆς ἀνηθικότητας, τῆς πολιτικῆς σύγχυσης καὶ τῆς εἰδωλολατρίας.

Ιστορία και Θεολογία στην Π. Διαθήκη

- Το εβραϊκό ρήμα “**יָדַע**” (γνωρίζω) περιγράφει:
 - α) ερωτικές σχέσεις ανθρώπων:
Ἄδὰμ δὲ ἔγνω τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε...
 - β) σχέσεις ανθρώπου και Θεού:
Ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω ... λέγει Κύριος
- Ὅπως μέσα στον γάμο εκφράζεται η πληρότητα της αγάπης μεταξύ των συζύγων, πληρότητα που αποτελεί πηγή δημιουργικότητας για τον άνθρωπο, κατά ανάλογο τρόπο η γνώση του Θεού σχετίζεται άμεσα με την ορθοπραξία.
- Ἐτσι, όταν ο ίδιος προφήτης θα θελήσει να περιγράψει τις σχέσεις Θεού - Ἰσραήλ, δεν θα βρει καλύτερο παράδειγμα από τις δικές του σχέσεις με την πόρνη γυναίκα του.

Ιστορία και Θεολογία στην Π. Διαθήκη

- Θεωρητική αναζήτηση της αλήθειας κατά το πρότυπο της ελληνικής σκέψης είναι άγνωστη για τους βιβλικούς συγγραφείς.
- Ο Ιησούς μπροστά στον Πιλάτο:
 - ο Ιησούς, ως φορέας της βιβλικής σκέψης, δηλώνει:
Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ.
 - ο Πιλάτος, ως φορέας της ελληνιστικής σκέψης, αναρωτιέται:
Τί ἐστὶν ἀλήθεια;

Ιστορία και Θεολογία στην Π. Διαθήκη

- Η “αλήθεια” δεν κατανοείται από τους βιβλικούς συγγραφείς σαν μια φράση της οποίας το περιεχόμενο είναι αληθινό, ούτε ως “η αλήθεια”, η οποία σε κάποιον ιδεαλιστικό κόσμο θα βρισκόταν καθεαυτή.
- Σε επίπεδο διαπροσωπικών σχέσεων η αλήθεια πραγματοποιείται:
עָשָׂה אֱמֻנָה = “ποιεῖν ἀλήθειαν”
- Αυτή η πραγματοποίηση ορίζει τις διαπροσωπικές σχέσεις.
- Αλήθεια είναι το θέλημα του Θεού, αλλά και τούτο όχι καθεαυτό, στο μέτρο δηλαδή που διασώζει ένα περιεχόμενο με αιώνια ισχύ, αλλά στο μέτρο που πληρώνεται σε αυτό η απαίτηση του Θεού.

Ιστορία και Θεολογία στην Π. Διαθήκη

□ Με βάση τα παραπάνω:

Η θεοπνευστία της Π.Δ. και η αλήθεια της δεν διαπιστώνονται στην “αντικειμενική” εξιστόρηση των γεγονότων της ισραηλιτικής ιστορίας, αλλά στην ερμηνεία της Ιστορίας και τη θεώρησή της ως χώρου όπου εκδηλώνεται η αποκάλυψη του Θεού.

□ Χαρακτηριστικό παράδειγμα:

σύγκριση “ιστορικών” πληροφοριών

Ιησούς του Ναυή / Κριτές

Η βιβλική θεώρηση της Ιστορίας

- Αρχίζοντας η *Βίβλος* την εξιστόρησή της με το «*Ἐν ἀρχῇ*», δηλώνει ταυτόχρονα ότι σ' αυτήν την αρχή αντιστοιχεί και ένα τέλος.
- Ό,τι μεσολαβεί αποτελεί την Ιστορία, όπως την αντιλαμβάνονται οι βιβλικοί συγγραφείς, τη διαλεκτική, δηλαδή, των πρωτοβουλιών του Θεού και των απαντήσεων του ανθρώπου.
- Ο τρόπος με τον οποίο η *Παλαιά Διαθήκη* περιγράφει την ιστορία των σχέσεων του Θεού με τον άνθρωπο είναι να αφηγείται μια επιμέρους ιστορία.

Η βιβλική θεώρηση της Ιστορίας

- Η επιμέρους ιστορία του Θεού με έναν λαό δεν χάνει ποτέ την αναφορά της στην ιστορία του συνόλου, στην ιστορία της ανθρωπότητας και του κόσμου.
- Στις αρχές της ενεργεί ο Θεός στον κόσμο και στην ανθρωπότητα ως σύνολο και το ίδιο κάνει και στο τέλος στα αποκαλυπτικά κείμενα.
- Υπάρχει μια άμεση αντιστοιχία ανάμεσα στην αρχέγονη εποχή και στα έσχατα. Ανάμεσα στις απαρχές και τα έσχατα διαδραματίζεται μια ιδιαίτερη ιστορία του Θεού με μια ομάδα ανθρώπων.

Η βιβλική θεώρηση της Ιστορίας

- Στην αρχή της πατριαρχικής ιστορίας η παγκόσμια προοπτική καθίσταται εμφανής με την υπόσχεση του Θεού στον Αβραάμ:
 - *καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς*

Η βιβλική θεώρηση της Ιστορίας

- Στην ιστορία των προφητών τα όσα συμβαίνουν στον Ισραήλ τίθενται στο υπόβαθρο της ιστορίας των λαών και της παγκόσμιας ιστορίας.
- Στο τέλος της προφητείας βρίσκεται ο “δούλος του Κυρίου”, ο οποίος αποστέλλεται:
 - *εἰς φῶς ἐθνῶν, εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς*
- και αργότερα, στις εσχατολογικές προφητείες, η σωτηρία ανοίγεται σε όλους τους λαούς.
- Τέλος, ο Ιησούς πεθαίνει στον σταυρό, επειδή
 - *οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον.*

Η βιβλική θεώρηση της Ιστορίας

- Με βάση τα παραπάνω:
- Καθίσταται προφανές ότι η ιστορία του Θεού με τον λαό του έχει από την αρχή μέχρι το τέλος την ανθρωπότητα ως στόχο.
- Όταν χάνεται αυτός ο στόχος -και αυτό συμβαίνει κάθε φορά που απομονώνεται ένα βιβλικό γεγονός από τη συνάφεια της ιστορίας της θείας οικονομίας και αντικειμενοποιείται- ακόμα και οι πιο συναρπαστικές αφηγήσεις, ακόμα και οι πιο υψηλές ηθικές ή θεολογικές διδασκαλίες παύουν να είναι Αγία Γραφή και καταντούν ευσεβείς ιστορίες.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

- Η μελέτη της Παλαιάς Διαθήκης δεν συνιστά ένα απλώς συμβατικό, μεταξύ άλλων θρησκευτικών υποχρεώσεων, καθήκον του σύγχρονου χριστιανού, αλλά εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για μια ουσιαστική συνάντησή του με τον Χριστό.
- Αυτός είναι ο λόγος που η Εκκλησία φρόντισε από την πρώτη στιγμή να αποκτήσει όσο το δυνατόν πιο αξιόπιστες μεταφράσεις του κειμένου της. Έτσι προέκυψε πληθώρα μεταφράσεων της Παλαιάς Διαθήκης σε όλες σχεδόν τις γλώσσες του κόσμου.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

- Το αρχαίο ελληνικό κείμενο της Π.Δ. άρχισε να διαμορφώνεται τον γ' π.Χ. αιώνα, για τις ανάγκες της ελληνόφωνης ιουδαϊκής κοινότητας της Αλεξάνδρειας.
- Σύμφωνα με την παράδοση, κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Πτολεμαίου Β' Φιλάδελφου (285-246 π.Χ.) εκπονήθηκε η μετάφραση του «Νόμου» από 72 μεταφραστές.
- Από τον θρυλούμενο αριθμό των μεταφραστών το έργο ονομάστηκε «Μετάφραση των Εβδομήκοντα» (Ο').
- Στους μετέπειτα αιώνες μεταφράστηκε στα ελληνικά το σύνολο σχεδόν της αρχαίας εβραϊκής θρησκευτικής γραμματείας, ενώ νέα έργα έκαναν την εμφάνισή τους γραμμένα πρωτοτύπως στα ελληνικά.
- Έτσι, με το σύμβολο Ο' δηλώνεται σήμερα το σύνολο των ελληνόγλωσσων κειμένων που η ελληνόφωνη ιουδαϊκή διασπορά αναγνώρισε ως βιβλικά έργα.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

Οὐχὶ τῆ ἐγχωρίῳ φωνῇ ἔχομεν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην παρ' ἡμῖν γεγραμμένην· ἀλλ' ἑτέρα μὲν συνετέθη γλώττη, ἑτέρα δὲ ἔχομεν αὐτὴν ἀναγινωσκομένην ἡμεῖς. Τῆ γὰρ Ἑβραίων φωνῇ παρὰ τὴν ἀρχὴν συνεγράφη, ἡμεῖς δὲ αὐτὴν τῆ Ἑλλήνων παρελάβομεν γλώττη· ὅταν δὲ γλώττα ἐρμηνευθῆ εἰς ἑτέραν γλώτταν, πολλὴν ἔχει τὴν δυσκολίαν. Καὶ ἴσασι ἀκριβῶς, ὅσοι πολλῶν γλωσσῶν εἰσιν ἔμπειροι, πῶς οὐ δυνατόν παῖσαν τὴν σαφήνειαν τῆς φωνῆς τῆς ἐν τῇ οἰκείᾳ φύσει κειμένης μετενεγκεῖν εἰς τὴν ἑτέραν μεταβάλλοντας γλῶσσαν. Τοῦτο οὖν αἴτιον τῆς δυσκολίας τῆς ἐν τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ γέγονε ... Ἐπειδὴ δὲ ἔμελλεν ὁ Χριστὸς παραγίνεσθαι, καὶ τὴν οἰκουμένην παῖσαν πρὸς ἑαυτὸν καλεῖν, οὐχὶ διὰ τῶν ἀποστόλων μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν προφητῶν (καὶ γὰρ κακεῖνοι πρὸς τὴν πίστιν ἡμᾶς χειραγωγοῦσι τῆς τοῦ Χριστοῦ γνώσεως), τῆνικαῦτα λοιπὸν ὡσπερὶ τινὰς εἰσόδους καὶ ὁδοὺς τὰς προφητείας, πρότερον ἀποκεκλεισμένας τῇ τῆς γλώττης ἀσαφείᾳ, πάντοθεν ἀνοιγῆναι παρεσκεύασε διὰ τῆς ἐρμηνείας, ἵνα πάντες οἱ ἐκ τῶν ἔθνῶν πανταχόθεν συρρέοντες, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς εὐκολίας ταύτας ὁδεύοντες τὰς ὁδοὺς, δι' αὐτῶν δυνηθῶσι πρὸς τὸν βασιλέα τῶν προφητῶν ἔλθειν, καὶ προσκυνῆσαι τῷ μονογενεῖ τοῦ Θεοῦ Υἱῷ.

Παλαιά Διαθήκη και χριστιανική πίστη

